

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Çukurova University

Journal of Faculty of Divinity

Cilt 7

Sayı 1

Ocak - Haziran 2007

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ISSN: 1303-3670

Sahibi

Dekan Prof. Dr. Kerim YAVUZ

Yayın Kurulu

Prof. Dr. A. Osman Ateş (Başkan),
Doç. Dr. Hasan Kayıklık, Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı
Yrd. Doç. Dr. Münir Yıldırım, Yrd. Doç. Dr. Nebahat Göçeri

Redaksiyon ve Dizgi

Yrd. Doç. Dr. Asım Yapıcı, Suat Aslan

Yazışma Adresi

Çukurova Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi 01330 Balcalı / Adana
asimyapici@cu.edu.tr

Makalelerin bilim, dil ve hukuki bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.

Ç. Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi hakemli bir dergi olup yılda iki defa yayımlanır.

Bu sayı Çukurova İlahiyat Eğitimi Destekleme ve Geliştirme Derneği tarafından yayımlanmıştır.

Uydurma Hadis Nüshaları ve “Nüshatü Nübeyt b. Şerîf” İsimli Uydurma Hadis Nüshasından Nakledilen Bazı Rivayetlerin Değerlendirilmesi

Yrd. Doç. Dr. Muhammet YILMAZ*

Atıf / ©- Yılmaz, M. (2007). Uydurma Hadis Nüshaları ve “Nüshatü Nübeyt b. Şerîf” İsimli Uydurma Hadis Nüshasından Nakledilen Bazı Rivayetlerin Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (1), 1-26.

Özet- Hz. Peygamber'in, kendi adına yalan söylemeyi kesin bir dille yasaklamış olmasına rağmen, değişik sebep ve gayelerle çok sayıda hadis uydurulduğu bilinen bir husustur. Bu uydurma hadisler, Müslümanların İslam'ı anlamalarında bir takım problemlere yol açınca, hadis âlimleri de bu faaliyete karşı bazı tedbirler aldılar. Zayıf, yalancı ve hadis uyduran râvileri tanıtmak amacıyla telif edilen kitaplar, bu tedbirlerin önemli bir adımını teşkil eder. Hadis âlimleri bu çalışmalarında bazı râvilerin "uydurma hadis nüshası" adı verilen küçük çaplı eserlere sahip olduklarına dikkat çekmişlerdir. Ahmed b. İshâk'a ait olan Nüshatü Nübeyt b. Şerîf bu nüshalardan sadece biridir. Bu nüshada uydurma bir isnadla Hz. Peygamber'e izafe edilen rivâyetler vardır. Bunlar içinde metin olarak uydurma olanlar yanında, farklı isnadlarla gelen sahih hadisler de bulunmaktadır.

Anahtar sözcükler- Hadis, Uydurma Nüsha, Nübeyt b. Şerîf, Sahih, Rivâyet.

§§§

Giriş

Hz. Peygamber adına hadis uydurulduğu tarihi bir gerçek olmakla birlikte, bu faaliyetin ne zaman başladığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Hadis uydurma işinin başlangıcını Hz. Peygamber dönemine kadar götüren hadis âlimleri yanında, bu faaliyetin

* Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı. muhyilmaz@cu.edu.tr

Hiz. Osman'ın (v. 35/655) şehit edilmesi hâdisesinden sonra ortaya çıktığını söyleyenler de bulunmaktadır.¹

Rical kitapları içinde cerh edilmiş râvileri tanıtıcı mahiyette ortaya konulan edebiyat incelediğinde bazı râviler hakkında "onun uydurma hadis nüshası vardır", "münker rivâyetlerden oluşan bir nüshaya sahiptir" veya "içerisinde batıl hadisler bulunan bir nüshası vardır" gibi ifadeler kullanıldığına şahit olmaktadır. Daha çok hadis uyduran ve yalancılıkla meşhur olmuş kişilerin hal tercümelerinde rastladığımız bu ifadeler ile anlatılmak istenen, söz konusu râvilerin, içerisinde uydurma hadisler/rivâyetler bulunan küçük hacimli eserlere sahip olduklarıdır. İbn Hibbân (v. 354/965), cerh edilmiş râvileri bir araya getirdiği *Kitâbü'l-Mecrûhîn mine'l-Muhaddisîn ve'd-Du'afâ ve'l-Metrûkîn* isimli eserinde birçok kişinin "uydurma nüsha" sahibi olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca bu nüshalardaki hadislerin tamamının veya bir kısmının sened ve metin açısından uydurma olduğu ya da metin açısından sahih olmakla birlikte isnad açısından mevzû olduğuna dair değerlendirmeler yapmakta ve bu tür rivâyetlerden örnekler vermektedir.²

Hadis âlimleri "nüsha" ve "sahife" lafızlarını daha çok iki anlamda kullanmışlardır:

1. Sahâbe ya da tabiûndan birine ait hadis mecmuası. Bir râvi bazı hadisleri bir sahabî ya da tabiîden rivâyet etmekle meşhur olur ve naklettiği hadisler kendi ismiyle bilinir. Hadisçiler "falanın nüshası" ya da "falanın sahifesi" dediklerinde kastettikleri kişi, o nüsha ya da sahifeyi rivâyet edendir.³ Örneğin *Ebân b. Ebî Ayyâş Nüshası* demek, Ebân b. Ebî Ayyâş'ın (v. 138/755) Enes b. Malik'ten (v. 91/717) naklettiği hadislerin bulunduğu nüsha demektir. Esasen bu eserde bulunan hadisler Enes b. Malik'ten nakledilmektedir. Ancak bu nüsha *Ebân Nüshası* olarak meşhur olmuştur. Aynı şekilde *Sahîfetü 'Amr b. Şu'ayb*, Abdullah b. 'Amr b. el-Âs'ın (v. 61/680) rivâyet ettiği hadislerden ibarettir; ancak torunu olan 'Amr b. Şu'ayb (v. 120/737) tarafından rivâyet edildiğinden onun ismi ile bilinmektedir.⁴

¹ Bu konuyla ilgili görüşler ve değerlendirmeler için bkz. Kandemir, *Mevzû Hadisler*, s. 23 vd.; Cihan, *Uydurma Hadislerin Doğuşu Siyasî ve Sosyo-Politik Olaylarla İlgisi*, s. 31 vd.; Yıldırım, *Hadis Problemleri*, s. 16-40; Ünal, *Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış*, s. 224 vd.

² Bkz. İbn Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrûhîn*, I, 102, 123, 131, 144, 168, 190.

³ Kitab, Nüsha ve Sahîfe hakkında geniş bilgi için bkz. el-A'zamî, *İlk Devir Hadis Edebiyatı*, s. 29-31; Çakan, *Hadis Edebiyatı*, s. 13-14.

⁴ Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. 'Amr'ın bu sahîfesini Müsned'ine almıştır. II, 158-226.

2. Belli bir konuyla ilgili hadisleri içine alan mecmua. Nehiyler hakkındaki *Nüşatü 'Abbâd b. Kesîr es-Sekafî* böyledir. 'Abbâd b. Kesîr (v. 160/777) bu nüshada nehiyle ilgili tüm hadisleri bir araya getirmiştir.⁵

Bu nüshalar, içerdikleri hadislerin sıhhatine göre sahih, hasen ya da uydurma olarak da vasıflandırılmıştır. Hemmâm b. Münebbih'in (v.114/732) Ebû Hureyre'den (v. 59/679) naklettiği rivâyetlerinden ibaret olan *Sahîfetü Hemmâm b. Münebbih* sahih olarak⁶; 'Amr b. Şu'ayb'ın, babası, dedesi kanalıyla naklettiği hadislerden müteşekkil *Sahîfetü 'Amr b. Şu'ayb* hasen, Ebân'ın Enes'den rivâyetlerinden oluşan *Sahîfetü Ebân* da uydurma olarak nitelendirilmiştir.⁷

Uydurma olarak nitelenen nüshaların önemli bir kısmı, yalancı biri tarafından uydurulmuş ve Hz. Peygamber'e nispet edilmiş rivâyetleri içermektedir. İshâk b. Mahmeşâd (v. ?) adlı yalancının⁸, âhir zamanda gelerek sünneti ihya edeceğini iddia ettiği Kerrâmîyye mezhebi şeyhi Muhammed b. Kerrâm'ın (v. 255/869) üstünlüklerine ait tamamı yalan ve uydurma rivâyetlerden oluşan nüshası buna örnek olarak verilebilir.⁹

Diğer taraftan, bazı âlim ya da hikmet sahibi kişilere ait sözlerin, Hz. Peygamber'e isnad edilmesiyle oluşturulan uydurma nüshalar da vardır. Zeyd b. Rifâ'a¹⁰ *el-Erba'ûne'l-Ved'âniyye*'yi kırk hadis şeklinde tertip etmiş ve anlam itibariyle sahih olan sözleri, Hz. Peygamber'in sözleriyle karıştırarak, tamamını Hz. Peygamber'in hadisleri gibi sunmuştur.¹¹ Bu nüshada yer alan rivâyetler hem isnad açısından hem de metin açısından uydurmadır. Bununla birlikte hadis şeklinde terkip edilen rivâyetlerin içinde yer alan bazı ifadeler sahih hadislerden alınmıştır. Bu nüshayı Zeyd b. Rifâ'a uydurmuş, ondan da İbn Ved'ân (v. 494/1101)

⁵ İbn Fellâte, *el-Vad' fil-Hadîs*, II, 87.

⁶ Muhammed Hamidullah tarafından iki yazması bulunarak neşredilen bu eser, *Muhtasar Hadis Tarihi ve Sahife-i Hemmâm İbn Münebbih* adıyla Kemal Kuşcu tarafından Türk okurlarının hizmetine de sunulmuştur (Bahar Yayınları, İstanbul 1967).

⁷ İbn Fellâte, *el-Vad' fil-Hadîs*, II, 87-88.

⁸ Bkz. Halebî, *el-Keşfü'l-Hasîs*, s. 66.

⁹ İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 375; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 420.

¹⁰ Bkz. İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, II, 506.

¹¹ Kâdî Ebû Nasr Muhammed b. Ali b. Ved'ân el-Mevsilî (v. 494/1101) tarafından 40 hadis şeklindeki bu nüsha, Ali Hasan Ali Abdulhumeyd'in takdim, ta'lik ve tahkiki ile el-Mektebetü'l-İslâmî tarafından 1407/1987 yılında Beyrut'ta basılmıştır.

çalmış ve rivâyet etmiştir. İbn Ved'ân ricâl alimleri tarafından hadiste insanların en cahili, en utanmazı ve yalan konusunda da en cüretli olanı olarak nitelendirilmiştir.¹²

Bir nüshanın yalan ya da uydurma olarak vasıflandırılması, râvinin nüshayı elde etme şekli ve rivâyet yöntemi ile alakalı olabilmektedir. Bir nüshayı, meşrû rivâyet yolları dışında satın almak veya hırsızlık yapmak sûretiyle elde eden kişiler bulunduğu gibi, nüshayı okumadığı halde okuduğunu veya istinsah etmediği halde istinsah ettiğini iddia ederek hak-sız şekilde rivâyet edenler de vardır. Râvi, o nüshada bir takım değişikliklere gitmekte, isnadını yeniden terkip etmekte, asıl râvisi dışında birine isnad etmekte ya da isnadında bir takım ilavelerde bulunmaktadır. Böylece bu nüshalar râvisinin, tahammül ve eda yollarındaki kusurundan dolayı uydurma olarak isimlendirilmiştir.¹³

Diğer taraftan sahih isnada sahip bazı hadislerin, uydurma bir isnadla rivâyet edildiği uydurma nüshalar da bulunmaktadır. Bunlardan birisi de *Nübeyt b. Şerîf Nüşhası*'dır. Bu nüsha, cerh ve ta'dil âlimlerince yalancı ve hadis uyduran biri olarak kabul edilen Ahmed b. İshâk'ın (v. 287/900) sahâbî Nübeyt b. Şerîf'e (v. ?) isnad ettiği rivâyetlerden oluşmaktadır. Uydurma hadis nüshalarının ilklerinden kabul edilen bu nüsha üzerinde ayrıca duracağız.

1. Uydurma Nüsha Sahipleri ve Uydurma Rivâyetlerden Müteşekkil Bazı Nüşalar

1.1 Uydurma Nüsha Sahipleri

Cerh edilmiş râvilerle ilgili eserlerde çok sayıda kişinin uydurma nüsha sahibi olduğuna dair bilgilere rastlamak mümkündür. Hadis rivâyeti açısından zayıf kabul edilen, yalancılık ve hadis uydurmakla suçlanan bu râvilerin bazıları şunlardır:

Ebbâ b. Ca'fer b. Ebbâ en-Necîramî: Rasûlüllah adına yalan söyleyen bir kişidir. Hak-kında bilgi bulunmayan Ahmed b. Sa'îd es-Sekâfî'den Süfyân b. 'Uyeyne (v. 198/814) tarikiiyle naklettiği nüshadan rivâyette bulunmuştur. Bu nüshada bilinmeyen rivâyetler vardır. Ebû Hanîfe aleyhine münker rivâyetlerden oluşan üç yüzden fazla hadis uydurmuştur.¹⁴

¹² İbn 'Arrâk, *Tenzihü's-Şerî'a*, I, 111; Fettenî, *Tezkiretü'l-Mevdû'ât*, s. 8; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 423; 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 407.

¹³ Geniş bilgi ve örnekler için bkz. İbn Fellâte, *el-Vad' fi'l-Hadis*, II, 134-138.

¹⁴ Halebî, *el-Keşfü'l-Hasîs*, s. 33; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 27; İbn Fellâte, *el-Vad' fi'l-Hadis*, II, 89.

Ebû'l-Hasen Ahmed b. Abdillâh b. Muhammed el-Bekrî: Zehebî (v. 748/1347) onu "yalancı", "deccâl", "hiçbir aslı olmayan kıssalar uyduran birisi" olarak tanıtır; onun cahil ve hayâdan yoksun biri olduğunu belirtir.¹⁵ İbn Hacer (v. 852/1448) ise, ona ait olan *ez-Zirve fi's-Sîreti'n-Nebeviyye*'de hiçbir gazveyi aslına uygun olarak kaydetmediğini, anlattığı her şeyin batıl olduğunu belirtir.¹⁶

Ebû Muhammed Bişr b. el-Huseyn el-Hilâlî (v. 200/816'dan sonra): ez-Zübeyr b. 'Adî (v. 131/748) tarikiyle uydurma bir nüsha rivâyet etmiştir. İçindeki rivâyetlerin çoğunun aslı yoktur. İbn Ebî Hâtim (v. 327/939) şöyle demektedir: "Babama Bişr b. el-Huseyn'nin kim olduğu soruldu, o da 'bilmiyorum' dedi. Yine ona 'Bağdat'ta Muhammed b. Ziyâd'ın Bişr b. el-Huseyn, ez-Zübeyr b. Adî, Enes tarikiyle yirmi kadar müsned hadis rivâyet ettiğini söyleyenler var' denilince, 'o hadisler uydurmadır; Zübeyr'in, Enes'den dört-beş hadis dışında rivâyeti yoktur' dedi."¹⁷

Bişr b. 'Avn el-Kuraşî eş-Şâmî. İçinde yüze yakın uydurma hadis bulunan bir nüshayı rivâyet ettiği belirtilmektedir.¹⁸

el-Huseyn b. 'Ulvân el-Kelbî el-Kûfî (v. 210/825). Hişam b. 'Urve (v. 145/762) gibi çok sayıda sika râvi adına hadis uydurmuştur.¹⁹ Ahmed b. Hanbel (v. 241/855)²⁰ ve Yahyâ b. Ma'în (v. 232/846)²¹ onun yalancı olduğunu belirtmişlerdir.

Zekeriyya b. Düveyd el-Kindî (v. 260/874'den sonra). Humejd et-Tavîl (v. 142/759) adına hadis uydurmuştur. Şam bölgesinde yaşamış ve 135 yaşında olduğunu iddia etmiştir. İçindeki bütün hadislerin uydurma olduğu bir nüshayı rivâyet etmiştir.²²

¹⁵ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, I, 251-252; Halebî, *el-Keşfü'l-Hasîs*, s. 48.

¹⁶ İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 202; İbn Fellâte, *el-Vad' fi'l-Hadîs*, II, 93.

¹⁷ Ebû Hâtim er-Râzî, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, II, 355.

¹⁸ İbn Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrûhîn*, I, 190; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, II, 28; İbn 'Arrâk, *Tenzîhü's-Şerî'a*, I, 42.

¹⁹ İbn Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrûhîn*, I, 244-245; İbnü'l-Cevzî, *ed-Du'afâ ve'l-Metrûkîn*, I, 215; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, II, 299-300.

²⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-İlel*, II, 44.

²¹ Yahyâ b. Ma'în, *Târihu İbn Ma'în*, IV, 381.

²² İbn Hibbân, *Kitâbü'l-Mecrûhîn*, I, 314; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, II, 479-480.

Ebü'l-Hasen Muhammed b. Muhammed b. el-Eş'as el-Kûfî (v. 314/926). Musâ b. İsmail, Musâ b. Cafer, Hz. Ali (v. 40/660) tarikiyle içinde çoğu münker bin kadar hadisin bulunduğu nüshayı rivâyet etmiştir²³

İshâk b. Necîh el-Malatî. Bizzat kendisinin uydurduğu rivâyetlerden oluşan uydurma bir nüshanın sahibidir.²⁴

Bu isimler dışında el-Eşec, İbn Nastûr er-Rûmî, Yüsr, Yağnum, Yahşub, Sâlim b. Hırâş, Ebû Hüdbe el-Kaysî, Dînâr, Reten el-Hindî²⁵ gibi uydurma hadis nüshası olan çok sayıda yalancı râvi bulunmaktadır²⁶

1.2. Uydurma Rivâyetlerden Müteşekkil Bazı Nüshalar

İçerisindeki rivâyetlerin tamamen ya da kısmen uydurma olarak ifade edildiği bazı kitap ya da nüshalar ise şunlardır:

1. *Kitâbü Fadli'l-'İlm*. Şerefüddîn el-Belhî'ye ait olduğu ve *Kitâbü Fadli'l-Ulemâ* şeklinde de bilindiği zikredilmiştir.²⁷

2. *Vasâyâ Ali*. Hz. Peygamber'in Hz. Ali'ye yönelik vasiyetlerini içerdiği ve genellikle "Yâ Ali! Falan kişinin üç alameti vardır" şeklinde bir rivâyetle başladığı, sonunda da belli vakitlerde cima yapmayı yasaklayan bir rivâyetle bittiği kaydedilmiştir. Hadisçilere göre bunu yalancı ve metrûk olan Hammâd b. 'Amr uydurmuştur. Bu vasiyetler içinde sadece bir rivâyetin sahih olduğu ifade edilmiştir.²⁸

²³ Zehebî, *Mizânü'l-'itidâl*, VI, 322; Fettehî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 10; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 425.

²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-'İlel*, II, 30; Halebî, *el-Keşfü'l-Hasîs*, s. 66. Fettehî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 9; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 425.

²⁵ Reten el-Hindî hakkında geniş bilgi için bkz. Nevzat Aşık, "İicrî VI. Asırda Sahabî Olduğunu İddia Eden Ebu'r-Rida Reten el-Hindî ve Uydurduğu Hadisler", *D. E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, VII, 47-65.

²⁶ Sağânî, *el-Mevdû'ât*, s. 30; Fettehî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 9; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 424; 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 416.

²⁷ Fettehî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 9; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 424; 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 407.

²⁸ Sağânî, *el-Mevdû'ât*, s. 30; Fettehî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 8; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 424; 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 407.

3. *Müsnedü Enes el-Basrî*. İçerisinde Sem'ân b. el-Mehdî'nin Enes'den naklettiği üç yüz kadar münker rivâyet bulunduğu belirtilmiştir.²⁹

4. *Kitâbü'l-Arûs*. Ebû'l-Fadl Ca'fer b. Muhammed b. Ali'ye (v. 148/765) ait olduğu ve içindeki rivâyetlerin hiçbirine itimad edilemeyeceği belirtilmiştir.³⁰

5. *Kitâbü'l-Akl*. Dârekutnî (v. 385/995) bu kitapla ilgili şöyle demiştir: "İlk olarak Meysere b. Abdırabbih tarafından uydurulmuş, ondan da Bağdatlı Ebû Süleyman Davud b. el-Muhabber b. Kahzem çalmıştır. Davud b. el-Muhabber, Meysere'nin isnadlarını değiştirmiş ve yeni bir isnad terkip etmiştir. Ondan da Abdülaziz b. Ebû Racâ çalarak isnadını yeniden düzenlemiştir. Son olarak Süleyman b. İsa es-Siczî tarafından çalınmış ve o da senedini değiştirerek rivâyet etmiştir."³¹

6. *Kitâbü'l-Menâhî*. 'Abbâd b. Kesîr es-Sekafî tarafından telif edilmiştir. İbn 'Adî (v. 365/967), 'Abbâd b. Kesîr es-Sekafî'nin nehiyer ile ilgili üç yüz hadis rivâyet ettiğini söylemiştir.³² İbn Hacer de, İbn 'Adî'nin doğru söylediğini ve nehiyle ilgili hadislerin üç yüz civarında olduğunu ve bunları kendisinin gördüğünü belirtir ve şöyle der: "'Abbâd, Rasûlullah'ın nehyettikleri ile ilgili olarak sahih ve uydurma ne kadar rivâyet varsa hepsini bir araya getirmiş ve kendisinin terkip ettiği Osman el-A'rac, Yûnus, Hasan el-Basrî, altı sahâbe (Abdullah b. Ömer, Abdullah b. 'Amr, Câbir, Ebû Hureyre, Ma'kûl b. Yesâr, 'Imrân b. Hüseyin) şeklindeki uydurma bir isnadla nakletmiştir."³³

7. *Rihletü's-Şâfi'i*. Abdullah b. Muhammed el-Belvî tarafından uydurulmuştur.³⁴

8. *Sünenü's-Şâfi'i*. Ebû'l-Kâsım Abdullah b. Muhammed b. Ca'fer el-Kazvîni (v. 315/927) tarafından telif edilmiştir. Burada İmam Şâfi'i'nin (v. 204/819) rivâyet etmediği iki yüze yakın hadis vardır.³⁵

²⁹ Sağâni, *el-Mevdû'ât*, s. 29; Fettenî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 9; Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-Mecmû'a*, s. 424; 'Aciünî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 408.

³⁰ İbn 'Arrâk, *Tenzihü's-Şerî'a*, I, 45; Şevkânî, *el-Fevâ'idü'l-Mecmû'a*, s. 425.

³¹ Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, III, 33.

³² İbn Adî, *el-Kâmil fi Du'afâ'r-Ricâl*, IV, 334.

³³ İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 68-69.

³⁴ İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, III, 338.

³⁵ İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, III, 345.

2. Nüshatü Nübeyt b. Şerîf ve Bu Nüshadan Nakledilen Bazı Rivâyetler

2.1. Nüshatü Nübeyt b. Şerîf

Mecdî Fethî es-Seyyid tarafından tahkik edilerek *Nüshatü Nübeyt b. Şerîf el-Eşca'î fi'l-Ehâdîsi'l-Mevdû'a* (Tanta 1410/1989) adıyla üç yazmasına ulaşılarak basılmış bu uydurma nüsha, Ahmed b. İshâk'ın, babası (İshâk b. İbrâhîm), dedesi (İbrâhîm b. Nübeyt) ve dedesinin babası sahâbî (Nübeyt b. Şerîf) tarihiyle Hz. Peygamber'e isnad ettiği rivâyetlerden oluşmaktadır. Nüshadaki tüm rivâyetler tek bir isnadla nakledilmiştir. Uydurma olduğu kabul edilen bu isnad zincirindeki râviler hakkında ulaşılabildiğimiz bilgiler şöyledir:

1. *Nübeyt b. Şerîf b. Enes b. Mâlik b. Hilâl el-Eşca'î*. Bu nüshadaki rivâyetleri Hz. Peygamber'den naklettiği ifade edilen sahabîdir. Veda Haccı'nda babasıyla birlikte Hz. Peygamber'in hutbesini dinlemiştir. Hz. Peygamber ve Sâlim b. Abdillah'dan (v. 106/724) rivâyette bulunmuştur. Kendisinden rivâyette bulunanlar ise, Ebû Mâlik el-Eşca'î ve Nu'aym b. Ebî Hind'dir. Muhaddis olan ve kendisinden rivâyette bulunan Seleme'nin babasıdır. Kûfe'ye yerleşmiştir.³⁶

İbn 'Abdî'l-Berr (v. 463/1071), hem Nübeyt'in hem de babasının sahabî olduğuna dikkat çeker ve babası Şerîf b. Enes'den bahsederken de aynı şekilde onun veda haccına oğlu (Nübeyt) ile birlikte iştirak ettiğini kaydeder.³⁷

Nübeyt b. Şerîf'ten bahseden kaynaklarda, ondan rivâyette bulunmuş olan Seleme dışında bir çocuğunun ismi geçmemektedir. Bu durum onun Seleme dışında bir çocuğu olmadığı anlamına gelmez. Ancak en azından ondan hadis rivâyet eden başka bir çocuğu olmadığı şeklinde anlaşılabilir.

2. *İbrâhîm b. Nübeyt*: Bu nüshadaki rivâyetleri sahâbî Nübeyt b. Şerîf'ten nakleden ve onun oğlu olduğu ifade edilen İbrâhîm hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

3. *İshâk b. İbrâhîm*: Aynı şekilde bu nüshadaki rivâyetleri oğul İbrâhîm'den nakleden ve İbrâhîm'in oğlu olduğu ifade edilen İshâk hakkında da herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

³⁶ İbn Abdî'l-Berr, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti'l-Ashâb*, I, 470; İbn Hacer *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, VI, 422.

³⁷ İbn Abdî'l-Berr, *el-İstî'âb*, II, 708; İbn Hacer, *el-İsâbe*, III, 341.

4. *Ahmed b. İshâk*: Bu nüshayı uydurduğu kabul edilen ve İshâk b. İbrâhîm'in oğlu olarak ifade edilen Ahmed hakkında kaynaklarda şu bilgiler yer almaktadır:

Aslen Kufeli'dir ve Mısır'ın el-Cîze bölgesine yerleşmiştir. Talebesi Ebû Ali Ahmed b. Muhammed b. Abdillâh b. Abdisselâm el-Beyrûtî h. 285 yılı Zilhicce ayında Mısır'ın el-Cîze bölgesinde onunla karşılaştığını ve onun kendisine h.170 yılında doğduğunu haber verdiğini nakletmektedir.³⁸ Mısır'a gelmiş ve babası, dedesi tarikiyle hadis rivâyet etmiş, el-Cîze'de h. 287 Rebî'u'l-Âhir ayında vefat etmiştir.³⁹

Ondan hadis rivâyet edenler arasında talebesi Ahmed b. Muhammed el-Beyrûtî, el-Lükkî diye bilinen Ahmed b. Kâsım b. er-Rayyân el-Mısırî⁴⁰ ve Taberânî (v. 360/971) yanında Bağdat'a gelerek ondan hadis rivâyet etmiş olan ve İbnü's-Sâbûnî diye bilinen Ebû Bekr Muhammed b. Cafer b. Ahmed el-Kâdî er-Râfikî⁴¹ de bulunmaktadır

Kendisinin uydurduğu hadislerden oluşan *Nüshatü Nübeyt b. Şerîf* isimli nüshanın sahibidir ve yalancı olduğu bilinir. Bu nüshada babası (İshâk), dedesi (İbrâhîm), tarihi ile dedesinin babası olan sahâbe Nübeyt b. Şerîf'ten naklettiği hadisler vardır.⁴²

2.2. Nüshatü Nübeyt b. Şerîf'ten Yapılan Rivâyetler ve Bu Rivâyetlerin Değeri

Ahmed b. İshâk'tan doğrudan hadis rivâyet eden âlimlerin başında Taberânî gelmektedir. Taberânî, onunla Mısır'ın el-Cîze şehrinde karşılaşmış ve ondan babası İshâk b. İbrâhîm, dedesi İbrâhîm b. Nübeyt ve dedesinin babası sahâbî Nübeyt b. Şerîf tarikiyle hadis rivâyet etmiştir. Taberânî'nin Ahmed b. İshâk'tan merfû olarak naklettiği rivâyetler şöyledir:

1. "Her iyilik sadakadır."⁴³

³⁸ Râzî, *el-Fevâ'id*, II, 200; İbn Asâkir, *Târîhu Medineti Dimeşk*, V, 387.

³⁹ İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam fî Târîhi'l-Mülûk ve'l-Ümem*, I, 308; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, XXI, 51.

⁴⁰ İbn Hacer "Ahmed b. el-Kâsım b. er-Reyyân el-Mekki" şeklinde kaydetmiş ve Ebû Nu'aym'ın ondan naklettiği bir cüz'ü olduğunu, el-Emîr b. Mâkûlâ'nın onu rivâyette gevşeklikle itham ettiğini ve yine Darekutnî tarafından zayıf râviler arasında zikredildiğini belirtmiştir. Bkz. İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 247.

⁴¹ Sem'ânî, *el-Ensâb*, s. 30.

⁴² İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 136.

⁴³ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 60.

Taberânî tarafından rivâyet edilen bu hadis, *Nüşatü Nübeyt b. Şerîf*'in tahkiki baskısında yer almamakta ve farklı isnadlarla Buhârî (v. 256/870), Müslim (v. 261/875), Ebû Dâvud (v. 275/888), Tirmizî (v. 279/892) ve Ahmed b. Hanbel gibi hadis âlimleri tarafından nakledilmektedir.⁴⁴

2. "*Allahım perşembe günleri sabahın erken saatlerini ümmetim için mübarek kıl.*"⁴⁵

Taberânî tarafından rivâyet edilen bu hadis, baskı nüshada yer almamakta ve bazı temel hadis kaynaklarında sahih isnadlarla "*Allahım! Ümmetim için günün erken vakitlerini bereketli kıl.*" şeklinde geçmektedir.⁴⁶

3. "*Kim Allah için bir mescit inşa ederse, Allah da onun için Cennette bir ev inşa eder.*"⁴⁷

Taberânî'nin bu rivâyeti de baskı nüshada yer almamakla birlikte, sahih isnadlarla başta Buhârî ve Müslim olmak üzere çok sayıda hadis âlimi tarafından nakledilmiştir.⁴⁸

4. "*Kim benim adıma kasten yalan söylerse Cehennemdeki yerine hazırlansın.*"⁴⁹

Baskı nüshada yer almayan bu hadis, hadis kaynaklarında lafzî mütevatir hadislere örnek olarak gösterilmektedir.⁵⁰

5. "*Kim bir mü'minin ayıbını örterse, Allah da onu ateşten uzak tutar.*"⁵¹

⁴⁴ Buhârî, Edeb, 33; Müslim, Zekât, 52; Ebû Davud, Edeb, 60; Tirmizî, Birr, 45; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 344, 360; IV, 308; V, 383, 397, 398, 405.

⁴⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 60.

⁴⁶ Bkz Ebu Dâvud, Cihâd, 78; Tirmizî, Buyû', 6; Dârimî, Siyer, 1; İbn Mâce, Ticârât, 41; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 154, 155, 156; III, 416, 417, 432; IV, 384, 390, 391.

⁴⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 60.

⁴⁸ Buhârî, Salât, 65; Müslim, Mesâcid, 24-25, Müsâfirîn, 103, Zühd, 43-44; Ebû Davud, Tatavvu', 1; Tirmizî, Salât, 120, 189, 204; Nesaî, Mesâcid, 1, Kıyâmü'l-Leyl, 66-67; İbn Mâce, İkâme, 100, 180, Mesâcid, 1, Ticârât, 40; Dârimî, Salât, 113; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 20, 53, 61, 70, 241; II, 221, 296, 386, 413, 498; VI, 326, 327, 426, 428, 461.

⁴⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 61.

⁵⁰ Krş. Buhârî, İlim, 38; Cenâiz, 33; Enbiyâ, 50; Edeb, 109; Müslim, Zühd, 72; Ebû Dâvud, İlim, 4; Tirmizî, Fiten, 70; İlim, 8; Tefsîr, 1; Menâkıb, 19; İbn Mâce, Mukaddime, 4; Dârimî, Mukaddime, 25, 46; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, II, 47, 83, 123, 150, 159, 171, 202; III, 13, 39.

⁵¹ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 61.

Baskı nüshada yer almayan bu rivâyete bu lafızla başka bir kaynakta rastlayamadık. Bununla birlikte Heysemî (v. 807/1404)⁵² ve Aynî (v. 855/1451)⁵³ gibi âlimler Taberânî'yi referans göstererek bu rivâyete eserlerinde yer vermişlerdir.

6. "*Harp hiledir.*"⁵⁴

Baskı nüshada 5 sıra numarası ile yer almış olan bu hadis, sahih isnadlarla rivâyet edilmiştir.⁵⁵

7. "*Bir adamın kız çocuğu olduğunda Allah (cc) melekler gönderir. Melekler 'Allah'ın selamı üzerinize olsun ev halkı' diyerek onu kanatlarıyla sararlar ve elleriyle başını okşar ve şöyle derler: Zayıf bir bünyeden çıkmış zayıf bir varlık. Kıyamet gününe kadar ona yardım edilecektir.*"⁵⁶

Baskı nüshada "*Kız çocuklarını sevin. Zira ben kız babasıyım. Bir adamın bir kızı olduğunda iki melek iner ve kız çocuğunun sırtını sıvazlar ve derler ki: ' (Sen) zayıf bir bünyeden çıkmış zayıf bir çocuk (sun). Kim sana yardım ederse kıyamete kadar ona yardım edilecektir.*" şeklinde 3 sıra numarası ile geçmektedir.⁵⁷ İbn 'Arrâk (v. 963/1556), Fettenî (v. 986/1578) ve Şevkânî (v. 1250/1834) gibi âlimler bu rivâyetin uydurma olduğunu ifade etmişlerdir.⁵⁸

Taberânî bu rivâyetleri kaydettikten sonra şu değerlendirmede bulunur: "Bu hadisler, bu isnad dışında Nübeyt'ten rivâyet edilmemiştir. Oğlu (İbrâhîm) bu rivâyetleri nakilde tek kalmıştır."⁵⁹

⁵² Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, VI, 246.

⁵³ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, XII, 288.

⁵⁴ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 61.

⁵⁵ Buharî, *Cihâd*, 157, *Menâkıb*, 25, *İstîtâbe*, 6; Müslim, *Zekât*, 153, *Cihâd*, 18,19; Ebû Dâvud, *Cihâd*, 92, *Süne*, 28; Tirmizî, *Cihâd*, 5; İbn Mâce, *Cihâd*, 28; Dârimî, *Siyer*, 13; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 81, 90, 113, 126, 131, 134; II, 312, 314; III, 224, 297, 308; VI, 387.

⁵⁶ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 61.

⁵⁷ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 20.

⁵⁸ Fettenî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, 131; İbn 'Arrâk, *Tenzîhü's-Şerî'a*, II, 217; Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 138.

⁵⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, I, 61.

Taberâni, bu rivâyetler dışında Nübeyt b. Şerîf'ten, Sâlim b. 'Ubeyd tarihiyle Hz. Peygamber'in hastalığı sırasında gelişen olayları anlattığı bir rivâyete de yer verir. Ancak bu rivâyetin isnadı Mu'az b. el-Müsennâ, Müsedded, Abdullah b. Dâvud, Seleme b. Nübeyt, Nu'aym b. Ebî Hinde, Nübeyt b. Şerîf, Sâlim b. 'Ubeyd, Hz. Peygamber şeklindedir.⁶⁰

el-Kudâi (v. 454/1062) *Müsnedü's-Şihâb* adlı eserinde bu nüshadan sadece iki rivâyete yer verir. "*Kim benim adıma kasten yalan söylerse Cehennemdeki yerine hazırlansın*" ve "*Allahım perşembe günleri sabahın erken saatlerini ümmetim için mübarek kıl*" şeklindeki bu rivâyetlerin Taberâni'den nakledildiği anlaşılmaktadır.⁶¹

Deylemî (v. 509/1115), hadislerin sadece sahabe râvilerini vererek oluşturduğu eserinde Nübeyt b. Şerîf'ten şu rivâyetleri nakletmiştir:

1. "*İlk misafir ağırlayan İbrâhîm (as)'dır ve yine ilk olarak iç don giyen de odur.*"⁶²

Bu rivâyet *Nüşatü Nübeyt b. Şerîf*'in baskı nüshasında 4 sıra numarası ile yer almaktadır.⁶³ Farklı isnadla Beyhakî (v. 408/1066) tarafından Ebû Hureyre (v. 58/677) hadisi olarak rivâyet edilmiştir.⁶⁴

2. "*Cuma ve cemaat yönüyle şehir halkının köy halkına fazileti, gök ehlinin yer ehline fazileti gibidir.*"⁶⁵

Baskı nüshada ilk sırada yer alan bu rivâyet,⁶⁶ İbn 'Arrâk tarafından uydurma olarak kabul edilmiştir.⁶⁷

3. "*Geçmiş ümmetlerde bir kul, kırk yıl ibadet ettiğinde nuru önünü aydınlatırdı.*"⁶⁸

Baskı nüshada 65 sıra numarası ile daha uzun bir metinle yer alan bu rivâyete⁶⁹ başka bir kaynakta rastlayamadık.

⁶⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, V, 57.

⁶¹ Kudâi, *Müsnedü's-Şihâb*, I, 331; II, 343.

⁶² Deylemî, *el-Firdevs bi Me'sûri'l-Hitâb*, I, 28.

⁶³ Ahmed b. İshâk, *Nüşatü Nübeyt*, s. 21.

⁶⁴ Beyhakî, *Şu'abü'l-İmân*, VI, 395; 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, I, 267.

⁶⁵ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 121.

⁶⁶ Ahmed b. İshâk, *Nüşatü Nübeyt*, s. 20.

⁶⁷ İbn 'Arrâk, *Tenzihü's-Şerî'a*, II, 119, 402.

⁶⁸ Deylemî, *el-Firdevs*, III, 278.

4. "Bir Kurt Ya'kub peygambere uğradı. Ya'kub peygamber ona şöyle dedi: 'Oğlum Yusufu sen mi yedin?' Kurt: 'Ben oğlunu nasıl yerim! Zira peygamberlerin etleri bütün vahşi ve yırtıcı hayvanlara haram kılınmıştır.' dedi. Ya'kub: 'Nereye gidiyorsun?' dedi. Kurt: 'Azerbaycan bölgesine gidiyorum dedi'. Ya'kub: 'Orada ne yapacaksın?' dedi. Kurt: 'Hasta olan bir arkadaşımı ziyaret edeceğim.' dedi. Ya'kub: 'Niçin hasta ziyaretine gidiyorsun?' dedi. Kurt: 'Senden önceki peygamberlerin şöyle söylediklerini duymuştum: 'Kim bir hastayı ziyaret ederse, ona yüz bin iyilik yazılır; yüz bin kötülüğü affedilir ve derecesi yüz bin yükseltilir.' dedi. Ya'kub: 'Evlatlarım sana gelip bunu senden duyuncaya kadar sabret' dedi. Kurt: "Bu işi yapan ben değilim, bana iftira etmişler' dedi."⁷⁰

Baskı nüshada yer almayan bu rivâyet, İbn 'Arrâk ve Fettenî tarafından uydurma olarak ifade edilmiştir. ⁷¹

5. "Kız çocuklarını hor görmeyin. Ben Kız çocukları babasıyım. Onlar değerlidirler, cana yakındırlar, gelin olup giderler."⁷²

Baskı nüshada yer almayan bu rivâyet farklı isnadlarla rivâyet edilmiştir. Ancak zayıf olduğu ile ilgili değerlendirmeler vardır.⁷³

Bu nüshadan hadis rivâyetinde bulunan âlimlerden biri de *Târîhu Medineti Dimeşk* müellifi İbn 'Asâkir'dir (v. 571/1175). İbn 'Asâkir'in kitabına aldığı rivâyetler şöyledir:

1. "Hz. Peygamber (sav) ayakları kabarcıncaya kadar geceleri kalkıp namaz kıları. Kendisine: 'Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını affetti (niye kendini bu kadar hırpalıyorsun?)' denildi. 'Şükredici bir kul olmayayım mı?' cevabını verdi."⁷⁴

Bu hadis baskı nüshada 34 sıra numarası ile yer almaktadır.⁷⁵ Başta Buharî ve Müslim olmak üzere çok sayıda hadis âlimi tarafından sahih olarak rivâyet edilmiştir.⁷⁶

⁶⁹ Ahmed b. İshâk, *Nüşatü Nübeyt*, s. 59.

⁷⁰ Deylemî, *el-Firdevs*, IV, 172-173.

⁷¹ İbn 'Arrâk, *Tenzîhü'ş-Şerî'a*, II, 360; Fettenî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 182.

⁷² Deylemî, *el-Firdevs*, V, 37.

⁷³ Bkz. İbnü'l-Cevzî, *el-'İlelü'l-Mütenâhiye*, II, 1655; Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, VIII, 286.

⁷⁴ İbn Asâkir, *Târîhu Medineti Dimeşk*, IV, 142.

⁷⁵ Ahmed b. İshâk, *Nüşatü Nübeyt*, s. 41.

2. "Hz. Peygamber'in Neb' ağacından yapılmış el-Ketûm adı verilen bir yayı vardı. Bu yay Uhud günü Katâde b. en-Nu'man tarafından kırıldı. Daha sonra Benî Kaynuka silahları arasından üç yay edindi ki bunların adı el-Bahâ', es-Safrâ' ve er-Ravhât idi. İki de zırhı vardı ve biri es-Sa'diyye diğeri Fidda (gümüş) olarak isimlendirilirdi. Ayrıca üç kılıcı vardı. Bunlardan birisi keskin kılıç idi ve onun yanında çok değerliydi. Diğerleri de el-Fidda ve Zülfikar adındaydı. Üç de mızrağı bulunuyordu ki bunları Benî Kaynukâ çarşısından almıştı. Bunlara ilaveten onların silahlarından bir de süslenmiş bir miğfer almıştı."⁷⁷

Baskı nüshada 27 sıra numarasıyla zikredilen bu rivâyet,⁷⁸ İbn Sa'd tarafından bölümler halinde nakledilmiştir.⁷⁹

3. "Kim benim adıma kasten yalan söylese Cehennemdeki yerine hazırlansın."⁸⁰ Mütevatir olarak kabul edilen bu hadisin kaynaklarını daha önce vermiştik.

4. "Hz. Ömer, Osman b. 'Affân'a uğradı, selam verdi, ancak selamına karşılık alamayınca Ebû Bekir es-Siddîk'a geldi ve: 'Ey Allah Rasûlü'nün halifesi! Rasûlüllah'san sonra başımıza gelen bir musibeti sana haber vereyim mi?' dedi. Ebû Bekr: 'Bu musibet nedir?' deyince Hz. Ömer: 'Osman'a uğradım, selam verdim, ancak selamıma karşılık vermedi' dedi. Ebû Bekr: 'Gerçekten böyle mi oldu?' deyince, Ömer: 'Evet' dedi. Bunun üzerine Ebû Bekr Ömer'in elinden tutarak Osman'a geldiler. Selam verdiler o da selamlarına karşılık verdi. Ebû Bekr: 'Ömer sana gelmiş, selam vermiş sen de selamını almamışsın' deyince, Osman: 'Ey Allah Rasûlü'nün halifesi! Allah'a yemin olsun ki ben onu görmedim (fark etmedim)' dedi. Ebû Bekr: 'O halde o sırada ne düşünüyordun?' deyince, Osman: 'Allah Rasûlü'nü düşünüyordum. Aramızdan ayrıldı gitti de biz ona ateşten nasıl kurtulacağımızı ve kimlerin kurtuluşa ereceğini sormadık' dedi. Ebû Bekr: 'Allah'a yemin olsun ki ben bunu Rasûlüllah'a sordum, o da bana haber verdi deyince, Osman: 'O halde bize bunu açıkla' dedi. Bunun üzerine Ebû

⁷⁶ Buhari, Teheccüd, 6; Rikâk, 20; Müslim, Sifâtü'l-Münafikin 80; Nesâî, Kıyâmü'l-Leyl, 17; İbn Mâce, İkâme, 200; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 251, 255.

⁷⁷ İbn Asâkir, Târihu Medineti Dimeşk, IV, 218.

⁷⁸ Ahmed b. İshâk, Nüshatü Nübeyt, s. 37.

⁷⁹ İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ, I, 486, 487, 489.

⁸⁰ İbn Asâkir, Târihu Medineti Dimeşk, V, 386-387.

Bekr, Hz. Peygamber'in şöyle söylediğini belirtti: 'Kopmak bilmeyen sağlam bir kulp olan Lâ ilahe illah' sözüne sımsıkı sarılınız.'⁸¹

Baskı nüshada yer almayan bu rivâyete, bu şekliyle muteber kaynaklarda rastlayamadık.

5. "Misafir ağırlayanların ilki İbrâhîm (as)'dır. İlk defa iç don giyen İbrâhîm (as)'dır. Keserle 120 yaşında iken ilk defa sünnet olan da İbrâhîm (as)'dır.'⁸² Baskı nüshada yer alan bu rivâyet daha önce Deylemî'nin naklettiği rivâyetler arasında geçti.

6. "Hz. Peygamber Ebû Ühayha'nın kabrine uğramıştı. Ebû Bekr: 'Burası fâsık Ebû Ühayha'nın kabridir' dedi. Hâlid b. Sa'îd de: 'Onun illiyûnun en yücesinde olması beni sevindirmez. O, Ebû Kuhâfe gibi biri idi' dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber: 'Ölümlere sövmeyin (kötü söz söylemeyin), dirileri öfkelendirirsiniz.' buyurdu.'⁸³

Baskı nüshada 53 sıra numaralı olarak kaydedilen bu rivâyetin⁸⁴ son kısmı sahih isnadlarla rivâyet edilmiştir.⁸⁵

7. "Rasûlullah Abbâs'a: 'Ey Amcacığım! Sen benden daha büyüksün' deyince Abbas: 'Ben daha yaşlıyım, ancak Allah Rasûlü daha büyüktür' dedi.'⁸⁶

Baskı nüshada 52 sıra numarasıyla kaydedilmiştir.⁸⁷ Farklı isnadla rivâyet edilmiştir.⁸⁸

8. "Osman mushafı istinsah edip çoğalttığında Ebû Hureyre ona şöyle demiştir: 'Doğru yaptın ve muvaffak oldun. Rasûlullah'ın 'Ümmetimin içinde beni en çok seven topluluk, benden sonra gelip, görmediği halde bana iman edecek ve bağlanmış yaptakilerle amel edecek olan topluluktur' dediğini işittiğime şahadet ederim. Ben bu Mushafı görünceye kadar 'hangi yaprak' diye düşünmüştüm.' Bu (sözler) Hz. Osman'ın hoşuna gitti ve Ebû

⁸¹ İbn Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk*, V, 387.

⁸² İbn Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk*, VI, 201-202.

⁸³ İbn Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk*, XVI, 77.

⁸⁴ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 53.

⁸⁵ Buharî, *Cenâiz*, 97; Tirmizi, *Birr*, 51; Nesâî, *Cenâiz*, 52; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 252; VI, 180.

⁸⁶ İbn Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk* XXVI, 282.

⁸⁷ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 52.

⁸⁸ Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, IX, 439.

Hureyre'ye on bin dirhem verilmesini emrederek şöyle dedi: 'Senin Hz. Peygamber'in bir hadisini bile sakladığını görmedim.'⁸⁹

Baskı nüshada 56 sıra numarası ile yer almaktadır.⁹⁰ Elbanî tarafından bu lafızla münker kabul edilmiştir⁹¹.

9. "Hz. Peygamber Hz. Ali'ye şöyle dedi: 'Senin benim yanındaki yerin, Hârûn'un Mû-sâ'nın yakındaki yeri gibidir. Ne var ki benden sonra nebi yoktur.'⁹²

Baskı nüshada 28 sıra numarası ile yer almıştır.⁹³ Sahih isnadlarla rivâyet edilmiştir.⁹⁴

Uydurma hadisleri bir araya toplamaya yönelik ilk eser veren müelliflerden olan İbnü'l-Cevzî, Nübeyt b. Şerîf'ten söz konusu uydurma isnadla sadece "Kim benim adıma yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın" hadisini rivâyet eder.⁹⁵ Ancak bunun sebebi, bu hadisin rivâyet tariklerinin çokluğunu göstermektir. Bu nüshadan başka bir rivâyet etmez ve herhangi bir değerlendirmede de bulunmaz.

Zehebî, söz konusu nüshayı "felaket haberlerle dolu" olarak niteler ve Ahmed b. İshâk'ın, bu nüshadan İshâk b. İbrâhîm, İbrâhîm b. Nübeyt ve Nübeyt b. Şerîf tarihiyle rivâyette bulunduğu merfû rivâyetlerden dördünü zikreder:

1. "el-Cîze, Cennet'ten bir bahçedir."⁹⁶

Baskı nüshada "el-Cîze Cennet bahçelerinden bir bahçe, Mısır da Allah'ın yeryüzündeki hazineleridir" şeklinde 9 sıra numarasıyla yer alan bu rivâyet,⁹⁷ İbn 'Arrâk, Fettenî ve 'Aclûnî gibi hadis alimleri tarafından uydurma olarak kabul edilmiştir.⁹⁸

89 İbn 'Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk*, XXXIX, 244.

90 Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 55.

91 Elbanî, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Daîfe*, II, 104-105.

92 İbn 'Asâkir, *Târihu Medineti Dimeşk*, XXXII, 179.

93 Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 38.

94 Buhârî, *Fedâilü Ashâbi'n-Nebiyy*, 9; Tirmizî, *Menâkıb*, 20; İbn Mâce, *Mukaddime*, 11; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 170, 177, 179, 182, 184, 185; III, 32.

95 İbnü'l-Cevzî, *el-Mevdû'ât*, I, 52-53.

96 Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, I, 214.

97 Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 24.

98 Zehebî, *Mizânü'l-İtidâl*, I, 214 s. 119-120. İbn 'Arrâk, *Tenzihü's-Şerî'a*, II, 57 Fettenî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, 'Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 212.

2. "Mısır, yeryüzünde Allah'ın hazineleridir."⁹⁹

Bazı kaynaklarda müstakil olarak geçen bu rivâyet, baskı nüshada yukarıda zikrettiğimiz "el-Cîze cennet bahçelerinden bir bahçedir" rivâyetinin ikinci bölümü olarak geçmektedir.¹⁰⁰

3. "Ey Muhammed! Senin isminle isimlenen hiçbir kimseye azap etmem."¹⁰¹

Baskı nüshada "Cebrâil (as) bana geldi ve şöyle dedi: Ey Muhammed! Allah azze ve celle sana selam ediyor ve şöyle diyor: 'İzzetim ve celalim hakkı için, senin isminle isimlenen hiçbir kimseye ateşle azap etmem.'" şeklinde 7 sıra numarası ile yer almaktadır.¹⁰² Ebû Nu'aym'a nisbet edilmiş olan bu rivâyet İbn 'Arrâk ve Fettenî tarafından uydurma olarak kabul edilmiştir.¹⁰³

4. "Ehl-i Beytim yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, kurtuluşa erersiniz."¹⁰⁴

Baskı nüshada 11 sıra nolu olarak yer almaktadır. Ebû Nu'aym'a nisbet edilmiş olan bu rivâyet de İbn 'Arrâk, Fettenî ve Şevkânî tarafından uydurma olarak kabul edilmiştir.¹⁰⁵

Zehebî bu rivâyetlerin Ahmed b. İshâk'tan talebesi el-Lükkî, ondan da Ebû Nu'aym tarafından rivâyet edildiğine dikkat çeker ve: "O yalancıdır. Onun rivâyetleriyle delil getirilmez." değerlendirmesini yapar.¹⁰⁶

Mecme'u'z-Zevâid sahibi Heysemî, "Kim benim adıma yalan söylerse cehennemdeki yerine hazırlansın" hadisinin tahririni yaparken, bu hadisin Nübeyt b. Şerîf'ten de rivâyet edildiğini, Taberânî'nin es-Sağîr'de bu hadise yer verdiğini ve şeyhinin de Ahmed b. İshâk b. İbrâhîm b. Nübeyt b. Şerîf olduğunu belirtir. Mizân sahibinin bu kişiyi yalancı kabul ettiğini¹⁰⁷

⁹⁹ Zehebî, Mizânü'l-İtidâl, I, 214.

¹⁰⁰ Ahmed b. İshâk, Nüshatü Nübeyt, s. 24.

¹⁰¹ Zehebî, Mizânü'l-İtidâl, I, 214.

¹⁰² Ahmed b. İshâk, Nüshatü Nübeyt, s. 23-24.

¹⁰³ İbn 'Arrâk, Tenzihü's-Şerîf'a, I, 226; Fettenî, Tezkiratü'l-Mevdû'ât, s. 91.

¹⁰⁴ Zehebî, Mizânü'l-İtidâl, I, 214.

¹⁰⁵ İbn 'Arrâk, Tenzihü's-Şerîf'a'da, II, 419; Fettenî, Tezkiratü'l-Mevdû'ât, s.98; Şevkânî, el-Fevâidü'l-Mecmû'a, s. 397. "Ashabım yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, kurtuluşa erersiniz" şeklindeki rivâyet için bkz. 'Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, I, 132.

¹⁰⁶ Zehebî, Mizânü'l-İtidâl, I, 214.

¹⁰⁷ Krş. Zehebî, Mizânü'l-İtidâl, I, 214.

kaydettikten sonra, bu rivâyetin senedinde yer alan râvilerden sahâbe Nübeyt b. Şerîf dışındakiler hakkında hiçbir kimsenin bilgi vermediğini ilave eder.¹⁰⁸

Heysemî, "Kim Allah için bir mescit inşa ederse, Allah da onun için Cennette bir ev inşa eder" hadisinin de aynı şekilde Taberânî tarafından tahric edildiğini belirttikten sonra, Ahmed b. İshâk hakkında aynı bilgiyi verir.¹⁰⁹ Heysemî, "Her iyilik sadakadır"¹¹⁰ "Allahım Perşembe günlerinin erken vakitlerini ümmetim için bereketli kıl"¹¹¹, "Harp hiledir"¹¹², "Kim bir mü'minin aybını örtese, Allah da onu ateşten uzak tutar"¹¹³ şeklindeki hadislerin de Taberânî tarafından nakledildiğini, ancak söz konusu isnadda yer alan kişileri bilmediğini tekrar eder.

İbn Hacer ise, bu kişinin yalancı olduğunu, rivâyetleriyle delil getirmenin helal olmayacağını belirtir ve bu nüshada merfû olarak zikredilen rivâyetlerden Zehebî tarafından kaydedilenleri tekrar eder.¹¹⁴

Mevzûât sahibi âlimlerden İbn 'Arrâk el-Kinânî, Ahmed b. İshâk b. İbrâhîm b. Nübeyt b. Şerîf'in yalancı biri olduğunu ve babası, dedesi tarikiyle dedesinin babasına isnad edilen uydurma bir nüshadan rivâyette bulunduğunu kaydeder.¹¹⁵ Yukarıda işaret edilenler dışında İbn 'Arrâk tarafından uydurma olarak zikredilen diğer rivâyetler şöyledir:

1. "Akıllı kimsenin beş özelliği vardır ve onunla tanınır: Kendisine kötülük yapanı affeder. Kendisinden aşağıda olanlara mütevazidir, kendisinden üsttekilerle hayırda yarışır, iyilik kapısını görse hemen girer, daima Allah'tan korkar. Tefekkür eder sonra konuşur, konuşması ganimettir, susması selamettir. Başına bir fitne gelse Allah'a sığınır ve sukut eder. Cahil insanlar için de bazı hasletler vardır, onunla tanınır: Kendisine sataşana zulmeder, kendisinden aşağıdakileri ezer, kendinden üstte olanlarla yarışmaya kalkışır. Kendi kendine insafı

¹⁰⁸ Heysemî, *Mecma'ü'z-Zevaid ve Menba'ü'l-Fevaid*, I, 146.

¹⁰⁹ Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, II, 8-9.

¹¹⁰ Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, III, 136.

¹¹¹ Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, IV, 6.

¹¹² Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, V, 320.

¹¹³ Heysemî, *Mecme'u'z-Zevâid*, VI, 246.

¹¹⁴ İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, I, 136.

¹¹⁵ İbn 'Arrâk, *Tenzîhu's-Şerî'a*, I, 25.

olmaz, düşünmeden konuşur sonra pişman olur, konuştuğunda günahkâr olur, sustuğunda yanılır, ona bir fitne ulaşırsa onu öfkeden delirtir, bir fazilet kapısı görse ondan yüz çevirir."

Baskı nüshada 21 sıra numarasıyla yer almaktadır.¹¹⁶ İbn 'Arrâk tarafından Ebû Nu'aym'a nispet edilerek uydurma kabul edilmiştir.¹¹⁷

2. "Hz. Peygamber Hz. Ali'ye şöyle dedi: 'Ey Ali! Sana ait olan hasletlerini muhafaza etmeni tavsiye ediyorum. Bunların ilki, doğruluktur. Senin ağzından ebediyen yalan çıkmasın. İkincisi, Allah'tan sanki O'nu görüyormuş gibi korkmak; üçüncüsü de aynı şekilde ebediyen hıyanete cüret etmemendir. Dördüncüsü, çok ağlamaktır. Zira Allah her bir göz damlası için Cennette bir köşk inşa eder. Beşincisi namazım, orucum ve sadakam konusunda sünnetime sarılmandır. Namaz ise gece ve gündüz elli rekâttır. Oruç ise her ayda üç gündür, ilk on gününde Perşembe, ortasında Çarşamba ve ayın sonunda Perşembe günüdür. Sadaka ise israf etmediğin halde israf ediyorum diyene kadar gayret etmemdir. Gece namazını kılmalısın. Kuşluk namazını kılmalısın. Dua ederken ellerini kaldırmalısın. Her halükarda Kur'an okumalısın, her abdest alışında misvak kullanmalısın. Güzel ahlakı talep etmeli ve kötü ahlaktan sakınmalısın. Eğer bunu yapmazsan kendinden başkasında kusur bulma."

Baskı nüshada 42 sıra numarasıyla yer almaktadır. İbn 'Arrâk tarafından Ebû Nuaym'a nispet edilerek uydurma kabul edilmiştir.¹¹⁸

3. "Hz. Peygamber çocuğunu taşıyan bir adam için şöyle dedi: "Allah kolaylık versin! Dikkat et! Ben deseydim ki: Allah bereket versin, sen onu kaybedecektin."

Baskı nüshada 22 sıra numarasıyla yer almaktadır.¹¹⁹ İbn 'Arrâk tarafından Ebû Nuaym'a nispet edilerek uydurma kabul edilen bu rivâyet, Fetteñî tarafından da mevzûât arasında zikredilmiştir.¹²⁰

4. "Abdulkays heyeti Hz. Peygamber'in huzuruna geldi. İçlerinde parlak yüzlü bir çocuk vardı. Hz. Peygamber onu arka tarafına oturttu ve şöyle dedi: 'Davud (as)'ın hatası bakmaktı (nazardı)".

¹¹⁶ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 32.

¹¹⁷ İbn 'Arrâk *Tenzihü's-Şerî'a*, I, 225.

¹¹⁸ İbn 'Arrâk *Tenzihü's-Şerî'a*, II, 343-344.

¹¹⁹ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 32.

¹²⁰ İbn 'Arrâk *Tenzihü's-Şerî'a*, II, 217; Fetteñî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 61.

Baskı nüshada 15 sıra numarası ile kaydedilmiştir.¹²¹ Hem İbn 'Arrâk hem de Fetteî uydurma olduğunu belirtmişlerdir.¹²²

5. "Cibrîl (as) borç konusunda bana bir dua öğretti ve dedi ki: Kim borçlanırsa abdest alsın, güneş batınca dört rekât namaz kılsın ve her rekatta Fatiha, İhlas ve Ayetelkürsi okusun, selam verdiğiinde 'Mülkün sahibi olan Allah'ım! Mülkü dilediğine verirsın; dilediğinden çekip alırsın; dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın; iyilik elindedir. Doğrusu Sen, her şeye Kadir'sin. Gecedden gündüzü, gündüzden geceyi çıkarırsın; ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkarırsın; dilediğini hesapsız rızıklandırırırsın (3. Âl-i 'Imrân, 26-27)' âyetini okusun. Sonra da: 'Ey kederden kurtaran, ey sıkıntıları gideren, zorda kalanların duasına icabet eden, ey dünya ve ahiretin rahmanı ve ahiretin rahîmi bana senden başkasının rahmetine gerek kalmayacak şekilde merhamet et. Borcumu ödemeyi nasip et' desin. Kim böyle yaparsa, Yüce Allah onun borcunu giderir. Çünkü bu duada Allah'ın ism-i azamı vardır."

Baskı nüshada 41 sıra numarası ile yer almaktadır.¹²³ İbn 'Arrâk ve Fetteî uydurma olduğunu söylemişlerdir.¹²⁴

6. "Zikir Allah'ın bir nimetidir. Şükürünü yerine getirin."

Baskı nüshada yer almayan bu rivâyet, İbn 'Arrâk ve Fetteî tarafından uydurma rivâyetler arasında kaydedilmiştir.¹²⁵

7. "Güzel ahlaklı ve cömert olanın görüşünü kabul edin, o ne zaman tökezlese Allah onun elinden tutar."

Baskı nüshada 2 sıra numarası ile yer almıştır. Fetteî bu rivâyeti uydurma hadisler arasında zikretmiştir.¹²⁶

Zebîdî (v. 1205/1791) bu nüshayı Ahmed b. İshâk'tan el-Lükkî diye meşhur olan Ebu'l-Hasen Ahmed b. el-Kâsım el-Mısırî'nin, ondan da Ebû Nu'aym'ın rivâyet ettiğini ve bu tarikle kendisine ulaştığını kaydeder.¹²⁷

¹²¹ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 27.

¹²² Fetteî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, I, 1446; İbn 'Arrâk, *Tenzihu's-Şerî'a*, II, 216.

¹²³ Ahmed b. İshâk, *Nüshatü Nübeyt*, s. 36.

¹²⁴ Fetteî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 53; İbn 'Arrâk *Tenzihu's-Şerî'a*'da, II, 334.

¹²⁵ İbn 'Arrâk, *Tenzihu's-Şerî'a*, II, 402.

¹²⁶ Fetteî, *Tezkiratü'l-Mevdû'ât*, s. 63.

el-Fevâidü'l-Mecmû'a adlı eserinde "uydurma nüshalar" adında bir başlık altında söz konusu nüshaya da değinen Şevkânî, Ahmed b. İshâk'ın, babası ve dedesi ve dedesinin babası tarikiyle nakletmiş olduğu bu nüshanın tamamının uydurma olduğunu belirtmektedir.¹²⁸

Sonuç

Hadis tarihinde zayıf râvilerle ilgili literatür ile mevzû hadislere dair eserlerde gerek muhtevasını oluşturan rivâyetler yönüyle, gerekse bizzat rivâyet tekniği açısından uydurma kabul edilen "hadis nüshaları"ndan bahsedilmektedir. Hadis âlimleri çoğunlukla bu nüshaların kimler tarafından ve hangi amaçlarla uydurulduğuna dair bilgi vermekle birlikte, söz konusu nüshalarda yer alan rivâyetlerinin tamamını zikretmek yerine, bunlardan bazı örnekler vermekle yetinmişlerdir. Dolayısıyla bu yaklaşım tarzı, uydurma olarak nitelenen nüshanın muhtevasını oluşturan rivâyetlerin tamamının sahih olmadığı şeklinde bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. Oysa ki uydurma olarak nitelenen bu nüshalardan günümüze ulaşan bir iki örneğini tetkik ettiğimizde, bunlarda isnad ve metin açısından mevzû rivâyetler olduğu gibi, isnadı sahih olmakla birlikte metni uydurma ya da isnadı uydurma olmakla birlikte metni sahih rivâyetler de bulunmaktadır. Hatta bu rivâyetler içinde Hz. Peygamber'e ait olmasa da, anlam olarak sahih sözlere de rastlamak mümkündür.

Burada ifade edilmesi gereken önemli bir husus da mevzû hadisleri toplamak amacıyla yapılan çalışmalardan çok daha önceleri uydurma adıyla anılan küçük çaplı nüshaların bulunduğuudur. Uydurma hadislerin tespitinde -çoğu günümüze ulaşmamış olan- bu nüshalardan istifade edilmiş, buralardaki özellikle hem sened hem metin açısından uydurma olanlar rivâyetler mevzûât kitaplarındaki yerini almıştır. Ayrıca metni sağlam olduğu halde isnadı uydurma olan çok sayıda rivâyet de bu kategoride ele alınmıştır.

Diğer taraftan söz konusu uydurma nüshalardan nakledilen rivâyetlere mevzûât kitapları dışındaki hadis kaynaklarında rastlamak da mümkündür. Eserine aldığı hadislerde sahih hadis şartlarını aramayan birçok hadis âlimi, zayıf ya da uydurma olduğuna işarete etmek şartıyla bu tür rivâyetlere kitaplarında yer vermişlerdir.

¹²⁷ Zebîdî, *Tâcû'l-Arûs*, XIX, 409; XX, 133.

¹²⁸ Şevkânî, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a*, s. 425.

Kaynakça

- 'Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1988.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed, *Müsned*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1982.
- *el-'İlel ve Ma'rifetü'r-Ricâl*, (tahk. Vasıyullah b. Muhammed Abbâs), el-Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut 1408/1988.
- Aşık, Nevzat, "Hicrî VI. Asırda Sahabî Olduğunu İddia Eden Ebû'r-Rida Reten el-Hindî ve Uydurduğu Hadisler", *DEÜ. İF. Dergisi*, İzmir 1992, VII, 47-65.
- A'zamî, Muhammed Mustafa, *İlk Devir Hadis Edebiyatı ve Peygamberimiz'in Hadisleri'nin Tedvin Tarihi*, (Çev. Hulûsi Yavuz), İz Yayıncılık, İstanbul 1993.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *Şu'abü'l-İmân*, (tahk. Muhammed es-Sa'îd), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1410.
- Buhâri, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmail, *el-Câmi'u's-Sahîh*, Çağrı Yayınları İstanbul 1982.
- Cihan, Sadık, *Uydurma Hadislerin Doğuşu Siyasi ve Sosyo-Politik Olaylarla İlgisi*, Kardeşler Ofset ve Matbaası, Samsun, 1996.
- Çakan, İsmail Lütfi, *Hadis Edebiyatı: Çeşitleri-Özellikleri-Faydalanma Usulleri*, İFAV Yayınları, İstanbul 1989.
- Dârekutni, Ebû'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed, *el-'İlelü'l-Vâride fi'l-Ehâdisi'n-Nebeviyye*, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1403.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdirrahmân, *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1982.
- Deylemî, Ebû Mansûr Şehrdâr b. Şirveyh, *el-Firdevs bi Me'sûri'l-Hitâb*, (tahk. es-Sa'îdi Besyûnî Zağlûl), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986.
- Ebû Davud, Süleyman b. Eş'âs es-Sicistânî, *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.
- Ebû Hâtim er-Râzî, Abdurrahman b. Ebî Hâtim et-Temîmî, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, Dâru İhyâit-Türâsi'l-'Arabiyye, Beyrut 1271/1952.
- Elbanî, Muhammed Nasırüddîn, *Silsiletü'l-Ehâdisi'd-Da'îfe ve'l-Mevdû'a*, el-Mektebetü'l-Meârif, Riyad, 2000-2002.
- Fettenî, Cemaleddîn Muhammed Tahir b. Ali el-Hindî, *el-Kânûn fi Dabdi'l-Ahbârî'l-Mevdû'a* (Zeyl) Emin Demc, Beyrut t.y.

- Halebî, Burhâneddîn, *el-Keşfü'l-Hasîs 'ammen Rumiye bi Vad'î'l-Hadîs*, (tahk. Subhî el-Bedrî es-Sâmîrî), Âlemül-Kütüb, Beyrut 1416/1996.
- Hamidullah, Muhammed, *Muhtasar Hadis Tarihi ve Sahife-i Hemmâm İbn Münebbih*, (çev. Kemal Kuşcu), Bahar Yayınları, İstanbul 1967.
- Heysemî, Ebü'l-Hasan Nureddin Ali b. Ebi Bekr b. Süleyman, *Mecme'u'z-Zevaid ve Menbeü'l-Fevâid*, Darü'l-Kitabî'l-Arabi, Beyrut 1407.
- İbn 'Abdî'l-Berr, Yusuf b. Abdillâh b. Muhammed, *el-İstî'âb fi Ma'rifeti Ashâb*, (tahk. Ali Muhammed el-Bicâvî), Dâru'l-Cil, Beyrut 1412.
- İbn 'Adî, Ebû Ahmed Abdullâh b. Adî el-Cürcânî, *el-Kâmil fi Du'afâ'î'r-Ricâl*, (tahk. Yahyâ Muhtâr Gazzâvî), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1409/1988.
- İbn 'Arrâk, Ebü'l-Hasan Nureddîn Ali b. Muhammed b. Ali Kinânî, *Tenzihü's-Şerî'ati'l-Merfû'a 'ani'l-Ahbâri's-Şerî'ati'l-Mevdû'a*, (tahk. Abdülvehhâb Abdüllatif), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1401/1981.
- İbn 'Asâkir, Ebu'l-Kâsım Ali b. el-Hasen b. Hibetullah b. Abdillâh, *Tarîhu Medineti Dimesşk*, (tahk. Ömer b. Ğurâme el-Amrî), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1415/1995.
- İbn Fellâte, Ömer b. Hasan, *el-Vad' fi'l-Hadîs*, Müessesetu Menahili'l-İrfan, Beyrut 1988.
- İbn Hacer el-Askalanî, Ebü'l-Fazl Şehabeddîn Ahmed, *el-İsâbe fi Temyizi's-Sahâbe*, Beyrut t.y.
- , *Lisânü'l-Mizân*, Müessesetü'l-A'lemî, Beyrut 1390/1971.
- , *Tehzîbü't-Tehzîb*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, I-VI, Beyrut 1414/1993.
- İbn Hibbân, Ebû Hatim Muhammed b. Hibban b. Ahmed et-Temimî, *Kitâbü'l-Mecrûhîn mine'l-Muhaddisîn ve'd-Du'afâ ve'l-Metrûkîn*, (tahk. Mahmud İbrâhîm Zayed), Dârü'l-Vâî, Haleb 1976.
- İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, (thk. İhsan Abbas), Dâru Sâdır, Beyrut 1968.
- İbn Ved'an el-Mevsilî, Kâdî Ebû Nasr Muhammed b. Ali b. Ved'an, *el-Erbe'üne'l-Ved'âniyye*, (tahk. Ali Hasan Ali Abdulhumejd), el-Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut 1407/1987.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed *ed-Du'afâ ve'l-Metrûkîn* (tahk., Abdullâh el-Kâdî), Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1406.
- , *el-Muntâzam fi Târîhi'l-Mülûk ve'l-Ümem*, Dâru Sâdır, Beyrut 1368.

- , *el-Mevdû'ât*, (tahk. Tevfik Hamdullah), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1415/1995.
- , *el-İlelü'l-Mütenâhiye fi'l-Ehâdisi'l-Vâhiye*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1983.
- İzmirli İsmail Hakkı, *Hadis Tarihi*, (Tenkitli neşir: İbrahim Hatiboğlu), Dârü'l-Hadîs, İstanbul 2002.
- Kandemir M. Yaşar, *Mevzû Hadisler Menşei Tanıma Yolları Tenkidî*, D.İ.B.Y., Ankara ty.,
- Kudâî, Ebu Abdullah, Muhammed b. Sellâme b. Ca'fer, *Müsnedü's-Şihâb*, Müessesü'r-Risâle, Beyrut 1407/1908, I, 221.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî, *el-Câmî'u's-Sahîh*, (tahk. M. Fuâd Abdalbâkî), Çağrı Yayınları, İstanbul 1982.
- Nesâî, Ahmed b. Şu'ayb, *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Nübeyt b. Şerîf, *Nüşatu Nübeyt b. Şerîf el-Eşce'î fi'l-Ehâdisi'l-Mevdû'a*, (tahk. Ebû Meryem Mecdî Fethi İbrâhîm), Dârü's-Sahabe, Tanta 1989.
- Râzî, Ebû'l-Kâsım Temmâm b. Muhammed, *el-Fevâ'id*, (tahk. Hamdî Abdülmecîd es-Silefî), Mektebetü'r-Rüşd, Riyad 1412.
- Sağânî, Ebû'l-Fezail Râdiyüddîn Hasan b. Muhammed b. Hasan, *el-Mevdû'ât*, (tahk. Necm Abdurrahmân Halef), Dârü'l-Me'mun li't-Türas, Dimaşk 1985
- Semânî, Ebû Sa'd Abdülkerîm Muhammed b. Mansûr, *el-Ensâb*, (tahk. Muhammed Abdulkâdir Atâ), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1419/1993.
- Şevkânî, Ebû Abdullâh Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Havlani, *el-Fevâidü'l-Mecmû'a fi'l-Ehâdisi'l-Mevdû'a*, thk. Abdurrahmân b. Yahya el-Yemani, Mektebetü's-Sünneti'l-Muhammed, Kahire 1960.
- Taberânî, Ebû'l-Kasım Süleyman b. Ahmed b. Eyyub el-Lahmi, *el-Mu'cemü's-Sağîr*, (tahk. Muhammed Şekûr-Mahmûd el-Hâc Emîr), el-Mektebül-İslâmî, Beyrut 1405/1985.
- , *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, (tahk. Hamdî Abdülmecîd Selefî), Mektebeül-Ulûm ve'l-Hikem, Musul 1404/1983.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *Sünen*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1981.
- Ünal, Yavuz, *Hadisin Doğuş ve Gelişim Tarihine Yeniden Bakış*, Etüt Yayınları, Samsun 2001
- Yahyâ b. Ma'în, *Târihu İbn Ma'în*, (tahk. Ahmed Muhammed Nûr Seyfî), Merkezü'l-Bahsi'l-İmî ve İhyâit-Türâsi'l-İslâmî, Mekke, 1399/1979.

Yıldırım, Enbiya, *Hadis Problemleri*, Umran Yayınları, İstanbul 1996.

Zebîdî, Ebû'l-Feyz Murtaza Muhammed b. Muhammed, *Tâcû'l-'Arûs min Cevâhiri'l-Kamus*, (tahk. Ali eş-Şiri), Dârü'l-Fikr, Beyrut 1994/1414.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Mizânü'l-'İtidâl fi Nakdi'r-Ricâl*, (tahk. Ali Muhammed Muavvad, Adil Ahmed Abdülmevcut, Abdülfettah Ebû Sünne), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1995/1416.

-----, *Tarihü'l-'İslâm ve Vefeyatü'l-Meşahir ve'l-'A'lâm*, (tahk. Ömer Abdüsselam Tedmurî), Dârü'l-Kitâbi'l-Arabi, Beyrut 1996/1417.

-----, *Mizânü'l-'İtidâl fi Nakdi'r-Ricâl*, (tahk. Ali Muhammed Muavved, Âdil Ahmed Abdülmevcüd), Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1416/1995.

The copies of fabricated hadith (nuskha) and The evaluation of some narrations from Nūshatū Nūbet b. Şarīt

Citation / ©- Yılmaz, M. (2007). The copies of fabricated hadith (nuskha) and The evaluation of some narrations from Nūshatū Nūbet b. Şarīt. *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity* 7 (1), 1-26.

Abstract- Despite the fact that Prophet Muhammad forbidden definitely to lie about him, for various reasons or aims, it is wellknown that many hadiths are fabricated. When those fabricated hadiths caused some problems in understanding to Islam, hadith scholars took measures against them. The books which were written to reveal the men (riical) criticized as weak, liar and hadith fabricator is an important step for this. Within those books, hadith scholars called attention that some of these weak narrators had pamphlets called copy (nuskha) of fabricated hadith. Ahmad b. Ishak's *Nushatu Nubayt b. Şarīt* is one of them. In this nuskha, there are narrations which were narrated by *Nubayt b. Şarīt* from Prophet Muhammad. There are, as well as fabricated ones, some *sahih hadiths* in this nuskha.

Key words- Hadith, fabricated nuskha, Nubayt b. Şarīt, sahih, narration,